



บทที่ 1

บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะมาถึง การศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย และการศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ให้รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งตนเองมีส่วนร่วมอยู่แล้ว นำความรู้ความเข้าใจมาแก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ( บรรจง ชูสกุลชาติ อ้างถึงใน ยุพิน จายะภูมิ, 2534 ) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ ประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมีประชากรพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถในการทำงาน สิ่งเหล่านี้ย่อมสั่งสมมาจากการได้รับการศึกษาทั้งสิ้น ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตอนหนึ่งว่า “ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ได้ผลแน่นอนและรวดเร็ว ” ( อ้างถึงใน ฝะอบ โปชะกฤษณะ, 2527 )

การศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นการปูพื้นฐานความรู้ด้านต่างๆ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ เป็นคนดี มีทักษะในการประกอบสัมมาชีพ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักสูตร คำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและท้องถิ่น มีความห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ( แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539, 2535 )

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่ร่วมกันเป็นคณะ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทุกชาติทุกสังคมจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดภาษาอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีภาษาของตนเอง คือภาษาไทย ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมภาษาไทยให้สืบทอดต่อเนื่องตลอดไป เพื่อแสดงถึงความผูกพันในการเป็นคนไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไว้ดังนี้ ( อ้างถึงใน ละเอียด โปะชะกฤษณะ, 2527 )

... ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแฟ้นเสียยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งใดที่ทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันดีไปกว่าการพูดภาษาเดียวกัน รัฐบาลทั้งปวงย่อมรู้ในข้อนี้ดี เพราะฉะนั้นรัฐบาลใดที่ต้องปกครองชนต่างชาติต่างภาษา จึงต้องพยายามตั้งโรงเรียนและออกบัญญัติบังคับให้ชนต่างภาษาเรียนภาษาของผู้ปกครอง แต่ความคิดเห็นเช่นนี้มีไขจะสำเร็จตามปรารถนาของรัฐบาลเสมออีกหามิได้ แต่ถ้ายังจัดการแปลงภาษาไทยไม่สำเร็จอยู่ตราบใดก็ แปลว่า ผู้พูดภาษากับผู้ปกครองนั้นยังไม่เชื่ออยู่ตราบนั้นภาษาเป็นสิ่งฝังใจมนุษย์ แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น ...

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีความสำคัญต่อความเป็นชาติไทยอย่างยิ่ง ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงต้องช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทยเพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังและแสดงถึงความเป็นไทยตลอดไป โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการรับผิดชอบถ่ายทอดภาษาไทยให้แก่พลเมืองของชาติ เพราะคนไทยทุกคนที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทยต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐบาลจัดให้พลเมืองทุกคน นอกจากภาษาไทยจะมีความสำคัญที่แสดงความเป็นชาติแล้ว ภาษาไทยยังมีความสำคัญต่อคนไทยในแง่ที่เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของคนไทย ดังที่ สุนน อมรวิวัฒน์ ( 2527 ) ได้กล่าวไว้ว่า “ ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้แสวงหาความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญา ถ้าหากเยาวชนของเราไม่สามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือเพิ่มพูนสติปัญญาอย่างฉลาดแล้วเขาก็จะสูญเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย ” นอกจากนี้ บันลือ พุกกะวัน ( 2523 ) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้เพิ่มเติมว่า “ ภาษาไทยเป็นกุญแจทองที่จะไขไปสู่การเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมทั้งปวงของคนไทยด้วยกัน ” ด้วยเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดภาษาไทยแก่พลเมืองไทย เพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนไทยด้วยกัน รัฐบาลทุกสมัยได้ถือเป็นนโยบายที่สำคัญที่จะจัด

การศึกษาให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจภาษาไทย โดยเฉพาะในแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดส่วนที่เป็นภาษาไทยไว้ว่า “ ให้ประชาชนชาวไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาไทยได้ เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ในการติดต่อทำความเข้าใจกันและประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิต และการศึกษาในระดับประถมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนคงสภาพการอ่านออกเขียนได้ ” ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ( ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ) กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดประสงค์จะให้ เป็นเครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะนำไปใช้ ประโยชน์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และการประกอบอาชีพ การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้กำหนดความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนภาษาไทย และช่วยอนุรักษ์ไว้ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านคล่อง เขียนคล่อง มีนิสัยที่ดีในการอ่าน อ่านหนังสือได้หลายประเภท และอ่านได้เป็นจำนวนมาก มีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างนิสัยในการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีความรู้และความคิดกว้างไกล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ( กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 )

ในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความรู้และคุณสมบัติอันเหมาะสม เพื่อให้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ( 2527 ) ได้กล่าวไว้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญถือเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดวิชาการ และวิชาชีพในด้านต่างๆ ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพให้แก่เยาวชนของชาติ เพื่อเป็นผู้สร้างสรรคความเจริญให้แก่ชุมชนและสังคมส่วนรวม ครูจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการศึกษา และคุณภาพของครูย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับคุณภาพของนักเรียนที่ผลิตออกไปด้วย นอกจากครูจะเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเจริญรอยตามแล้ว ครูยังเป็นผู้ที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามที่พึงประสงค์อีกด้วย ( สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2523 ) ครูที่ให้การสนับสนุนหรือให้กำลังใจ ให้คำชมเชย ยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและมีความมุ่งมั่นในการเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นอกจากนี้

ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนจบหลักสูตรตามกำหนดเวลาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ดังที่คุรุสภาได้จัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการซึ่งออกตามพระราชกฤษฎีกาครู พุทธศักราช 2518 และได้กำหนดงานของครูที่ต้องปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. สอนและอบรมความรู้สามัญและวิชาชีพเบื้องต้น
2. อบรมศีลธรรมจรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไข

ข้อบกพร่องทางด้านความประพฤติของนักเรียน

3. ปกครองดูแลนักเรียนและรับผิดชอบในวิชาที่สอน
4. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนและการเรียน เช่น ทำบัญชีเรียกชื่อ เตรียม

การสอน ทำการวัดและประเมินผล

5. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง
6. แนะนำการศึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง
7. ศึกษาหาความรู้ และวิธีสอนใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 มีหน้าที่เพิ่มเติมอีก 3 ข้อ ดังนี้

8. ให้คำปรึกษาและแนะนำอาชีพ แนะนำปัญหาต่างๆ แก่นักเรียน เช่น ปัญหา

ครอบครัวปัญหาชีวิต

9. จัดบริการด้าน วิชาการ และร่วมมือกับฝ่ายวิชาการอื่นๆของสถานศึกษา
10. จัดบริการสังคมในด้านต่างๆ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจ

กรรมสังคม

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 มีหน้าที่เพิ่มขึ้นจากผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 อีก 2

ข้อ ดังนี้

11. ให้คำปรึกษาแก่ครูและอาจารย์ในวิชาที่รับผิดชอบ
12. เป็นที่ปรึกษาของอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรืออธิการ ในด้านปรับปรุงการสอนและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

นอกจากนี้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่อาจารย์ 1 ขึ้นไป ยังมีหน้าที่ศึกษาวิจัย วิเคราะห์และนิเทศในสาขาที่รับผิดชอบด้วย (กรมสามัญศึกษา, 2518) ดังนั้นครูจึงเป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการช่วยพัฒนาประเทศไทย การพัฒนาประเทศจะสำเร็จลุล่วงได้ดีเพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับการพัฒนากำลังคนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะครูประถมศึกษานั้นเป็นตัวจักรอันสำคัญยิ่งในการปูพื้นฐานด้านการศึกษาของชาติ ทำหน้าที่สอนผู้ที่อยู่ในวัยเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุด และการศึกษาในระดับประถมศึกษามีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์เป็นอันมาก หากครูประถมศึกษาทุกคนเป็น

ครูที่ดีมีประสิทธิภาพเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้านแล้วก็จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ถึงอย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาก็ยังคงประสบกับปัญหาต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านภาษา และสติปัญญาของเด็กวัยก่อนประถมศึกษาที่ล่าช้าผิดปกติ โดยเฉพาะเด็กในชุมชนแออัดและชนบทยากจน การเกณฑ์เด็กเข้ารับการศึกษาระดับบังคับ ยังดำเนินการได้ไม่ครอบคลุมทั่วถึง พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษามีการออกกลางคัน อยู่เป็นจำนวนมาก และมีเด็กตกซ้ำชั้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.25 ในปี 2532 นอกจากนี้ยังพบว่าผลการเรียนด้านความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ภาษายังเป็นที่ไม่น่าพอใจ สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากในครอบครัวของเด็กที่มีฐานะยากจน พ่อแม่ ต้องการให้เด็กออกมาทำงาน ช่วยเหลือครอบครัว การอยู่ในชนบทห่างไกล ชุมชนแออัด อยู่ในท้องที่มีมีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ( แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539, 2535 ) ซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการศึกษาทั้งสิ้น

จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศที่มีปัญหามากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศรวมทั้งการพัฒนาศึกษาด้วย ประชากรของพื้นที่ร้อยละ 81.94 นับถือศาสนาอิสลามมีความศรัทธาและปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด ประชากรใช้ภาษาพูดเป็นภาษาท้องถิ่นคือภาษามลายู หรือ ภาษาท้องถิ่น ถึงร้อยละ 84.48 ในหลายท้องที่ประชากรที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ฟัง พูด และอ่านภาษาไทยไม่ค่อยได้ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลออกไป โรงเรียนบางพื้นที่ตั้งอยู่กลางป่าเขา และเทือกเขาสูง ข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุ ร้อยละ 75.48 เป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นครูที่มาจากต่างจังหวัด ( สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526 ) จากสภาพพื้นที่และปัจจัยต่างๆเหล่านี้มีผลกระทบต่อจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จากรายงานการวิจัยโครงการวางแผนเพื่อพัฒนาศึกษาปีงบประมาณ 2525 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าผลการทดสอบความสามารถด้านภาษาไทยของนักเรียนในจังหวัดนราธิวาส แตกต่างจากจังหวัดนครสวรรค์เกือบหนึ่งเท่าตัว และโดยเฉลี่ยความสามารถพื้นฐานของภาษาไทยใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าเขตการศึกษาอื่น และผลการเรียนของนักเรียนต่ำมาตลอด สำหรับจังหวัดปัตตานีความสามารถพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย 13.19 จากคะแนนเต็ม 30 ซึ่งนับว่าต่ำมาก นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราซ้ำชั้นมีถึงร้อยละ 30 ซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้ ( สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526 ) และอุปสรรคในการใช้ภาษากลางของเด็กในเขตการศึกษา 2 พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองมาก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าภาษาถิ่นของชุมชนที่บ้านนักเรียนตั้งอยู่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเช่นกัน ( สำนักงานคณะ

กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527 ) และประเด็นสำคัญคือความแตกต่างเรื่อง ภาษา วัฒนธรรม ศาสนาที่นับถือ และสถาบันโรงเรียนที่เป็นแหล่งสำคัญของ การหล่อหลอม การถ่ายทอด การสร้างเอกภาพในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ โดยการเรียนการสอนในโรงเรียนใช้ วัฒนธรรมไทย กลางเป็นข้อปฏิบัติและกติกาการอยู่ร่วมกัน มีภาษาไทยเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน และศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของคนส่วนใหญ่นำมาอบรมสั่งสอนอยู่ตลอดเวลา ซึ่ง จะมีความแตกต่างและแปลกแยกกับศาสนา ความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของ ประชาชนชาวปัตตานี ที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู และมีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองอย่างชัดเจน ดังนั้นเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นจึงมีลักษณะเป็นเด็กสองวัฒนธรรม ที่เข้าเรียนในโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี ( สมพงษ์ จิตระดับ, 2536 ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น ดังนั้นปัญหาต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษา ย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของครูที่สามารถจัดหรือปรับสภาพการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และครูที่มีแนวปฏิบัติในด้านการ สอนดีนั้นได้แก่ ครูดีเด่น ซึ่งจารึก นนทวาลี ( 2524 ) ได้กล่าวถึงครูดีเด่นว่า มีความตั้งใจสอน มี การเตรียมการสอนล่วงหน้า และมีการค้นคว้าเพิ่มเติม ปรับปรุงวิธีการสอน ปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสมน อมรวิวัฒน์ ( 2529 ) ได้กล่าวถึงลักษณะ ครูดีเด่นที่แท้จริงในการแสดงปาฐกถาแก่ครูดีเด่น เนื่องในโอกาสการเปิดประชุมทางวิชาการครู ประถมศึกษาดีเด่น ไว้ดังต่อไปนี้

1. ครูดีเด่นนั้นเป็นครูที่มีความเป็นมนุษย์ คือพัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของความพอดี มีกหัดตนให้เป็นผู้ให้และเป็นผู้ที่รักคนอื่นมากกว่า ตนเอง
2. ครูดีเด่นนั้นมีหัวใจเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ และไพบูลย์ อิทธิวิชา ( อ้างถึงใน วิรัตน์ เลหาวัฒน์, 2527 ) ซึ่งกล่าวถึงครูดีเด่นที่เป็นกัลยาณมิตรว่า จะต้อง มีลักษณะ 7 ประการคือ เป็นผู้ดี เป็นผู้หนักแน่น เป็นผู้พัฒนาตนเองและสังคม เป็นผู้ทรงศีล เป็นผู้อดทน เป็นผู้ปฏิบัติ และเป็นผู้แนะแนว
3. ครูดีเด่นนั้นเป็นผู้นำทางปัญญาและวิญญูญาณ เป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำในทางที่ ถูกที่ควรแก่ศิษย์ให้ถึงที่หมายอันพึงประสงค์ของหลักสูตร โดยให้เด็กมีพื้นฐานทางความคิด เป็น ตัวของตัวเอง
4. ครูดีเด่นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการสอน ต้องมีวิธีการและแนวปฏิบัติสามารถ วิจัยและพัฒนาให้เกิดความรู้ใหม่ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และมีศิลปะการสอน ศิลปะของการสร้าง

ความสัมพันธ์ ศิลปะของการกล่อมเกลาจิตใจและความประพฤติให้แก่เด็ก

5. ครูดีเด่นนั้นเป็นผู้ที่พัฒนาชีวิต ความคิดและจิตใจที่เป็นไทยแท้ๆแก่เด็กไทย ครูต้องรู้จักจัดการสอนโดยนำเอาปรัชญาของไทยมาผสมผสานกับหลักของสากลได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพของเด็กไทย ให้รู้จักรัก และธำรงคุณค่าอันสูงส่งของความเป็นไทย

บุคคลดีเด่นที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนจะต้องอาศัยคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์และทักษะของบุคคลเหล่านี้ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527) การที่บุคคลเหล่านี้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง โดยการชวนขวายกับการศึกษาด้วยการฝึกอบรม และศึกษาด้วยตนเองอยู่เสมอ ตลอดจนการมีประสบการณ์ในโรงเรียนประถมศึกษาทำให้เป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกล มีความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สามารถมองปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง แก้ไขปัญหาต่างๆให้ลุ่ส่วง ปรับปรุงงานด้านต่างๆและเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดสิ่งแวดลอมที่ดีที่สุดแก่โรงเรียนประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้มีการดำเนินการคัดเลือกครูภาษาไทยดีเด่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 โดยตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการขึ้นในระดับประถมศึกษาให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเสนอคณะกรรมการคุรุสภาอำเภอเพื่อคัดเลือกอำเภอละ 1 คน เสนอต่อคณะกรรมการการคัดเลือกครูภาษาไทยดีเด่นของจังหวัด เพื่อคัดเลือกเป็นครูภาษาไทยดีเด่นระดับประถมศึกษาจังหวัดละ 1 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537)

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกครูภาษาไทยดีเด่นสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภาษาไทยดีเด่นไว้ดังนี้

#### 1. หลักเกณฑ์ทั่วไป

ผู้ได้รับการคัดเลือกจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

- 1.1 เป็นครูหรืออาจารย์ที่สอนภาษาไทยในสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน
- 1.2 สอนภาษาไทยตามหลักสูตรที่กำหนดอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 1.3 มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้
- 1.4 เป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยหรือเคยต้องโทษอาญา
- 1.5 สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และอุดมการณ์แห่งวิชาชีพจนได้ผลงานดี

ถือเป็นตัวอย่างได้

- 1.6 ไม่เคยได้รับการยกย่องเป็นครูภาษาไทยดีเด่นตามโครงการนี้มาก่อน
2. หลักเกณฑ์เฉพาะ ผู้ที่ได้รับการประกาศเป็นครูดีเด่น ต้องสอนภาษาไทยต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และสอนอย่างมีประสิทธิภาพ บังเกิดผลดีแก่ศิษย์และเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการสอนภาษาไทย คือ
  - 2.1 ผลจากการปฏิบัติงานค้นคว้าและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน
  - 2.2 ผลจากการสอนทำให้ศิษย์มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดียิ่ง
  - 2.3 มีประวัติการทำงานอย่างดีเยี่ยมเป็นที่ประจักษ์ สามารถยึดถือเป็นแบบอย่าง
  - 2.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
  - 2.5 มีความเสียสละอย่างสูง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การสอนภาษาไทยของครูภาษาไทยดีเด่น และลักษณะการปฏิบัติงานด้าน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนา ที่ทำให้ได้เป็นครูดีเด่น รวมทั้งศึกษาถึงการคงสภาพของการเป็นครูภาษาไทยดีเด่นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการประกาศ เกียรติคุณครูภาษาไทยดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาชั้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุง ประสิทธิภาพ คุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานีให้ดีขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประถมศึกษาในอนาคต และตรงกับนโยบายการศึกษาของชาติ

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการสอนภาษาไทย ของครูภาษาไทยดีเด่นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานด้าน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ และงานพัฒนา ของครูภาษาไทยดีเด่นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะในการปฏิบัติงานด้าน การมีคุณธรรม จรรยาบรรณ ของครูภาษาไทยดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี



### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ( Case Study ) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูภาษาไทยดีเด่นของจังหวัดปัตตานี จำนวน 10 คน ที่ได้รับการคัดเลือกจากคุรุสภาตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ถึงปีการศึกษา 2537 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ( Purposive Sampling ) และมีแหล่งข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนที่ครูภาษาไทยดีเด่นปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบศึกษาเอกสาร เก็บข้อมูลจากประชากรและแหล่งข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ( Descriptive Statistics ) และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ( Content Analysis ) แล้วนำเสนอในลักษณะของการบรรยาย

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูภาษาไทยดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ถึงปีการศึกษา 2537 ที่ยังทำการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาเท่านั้น
2. ศึกษาการปฏิบัติงานของครูภาษาไทยดีเด่น เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ด้านงานสอน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนา และคุณลักษณะในการปฏิบัติงานของครูภาษาไทยดีเด่น

### ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ครูภาษาไทยดีเด่นจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ถึง ปีการศึกษา 2537 เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสอนภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอ
2. ข้อมูลจากครูภาษาไทยดีเด่น ครูในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ถือเป็นข้อมูลเฉพาะของจังหวัดปัตตานี

## คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

**การจัดการสอน** หมายถึง การทำงานของครูที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดบรรยากาศในห้องเรียน การวัดและการประเมินผล รวมทั้งการสอนซ่อมเสริมนักเรียน

**การปฏิบัติงานของครู** หมายถึง การทำงานของครูในด้าน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ และงานพัฒนา

**งานกิจการนักเรียน** หมายถึง การทำงานในด้านการบริการสุขภาพอนามัย ได้แก่ การตรวจสอบสุขภาพและความสะอาดของนักเรียน ดูแลความปลอดภัยและช่วยเหลือนักเรียนเจ็บป่วยภายในโรงเรียน แนะนำส่งเด็กไปยังหน่วยบริการอื่นๆ ดูแลบำรุงรักษาห้องเรียนและอาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมและช่วยจัดบริการอาหารกลางวัน และทักษะในการบริการด้านกิจกรรม ได้แก่ ส่งเสริมและร่วมกิจกรรมของนักเรียน ประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน ครูใหญ่และผู้เชี่ยวชาญกิจกรรมต่างๆ

**งานแนะแนว** หมายถึง การทำงานของครูที่เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

**งานธุรการ** หมายถึง การทำงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การทำทะเบียนนักเรียน สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน สมุดประจำชั้น ระเบียบและทะเบียนอื่นๆ

**งานพัฒนา** หมายถึง การทำงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน เช่น พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พัฒนาทางวิชาการ การพัฒนาตนเอง ได้แก่ การวิเคราะห์วิจารณ์ การรู้จักและมองเห็นตนเอง การศึกษาและหาความรู้ด้วยตนเอง การมีมนุษยสัมพันธ์ และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

**คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน** หมายถึง คุณลักษณะด้าน ความมีคุณธรรม จรรยาบรรณ ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความขยัน ความอดทน ความประหยัด ความรักและศรัทธาในอาชีพครู ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

**ครูภาษาไทยดีเด่น** หมายถึง ครูภาษาไทยที่ได้รับการคัดเลือกจากคุรุสภาเป็นครูดีเด่นระดับจังหวัดที่ปฏิบัติงานด้านการสอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ หรือ อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ครูภาษาไทยดีเด่นสอนอยู่

ครู หมายถึง ครูหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย หรือ ครูในสายชั้น หรือ ครูในโรงเรียนที่ครูภาษาไทยดีเด่นปฏิบัติงานอยู่

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในชั้นเรียนที่ครูภาษาไทยดีเด่นสอนอยู่

เอกสาร หมายถึง เอกสารที่ครูภาษาไทยดีเด่นใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปฏิทินการปฏิบัติงาน สมุดนิเทศ แผนการสอน เอกสารแผนการสอน

### ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติงานของครูภาษาไทยในจังหวัดปัตตานี และจังหวัดใกล้เคียง
2. เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุงประสิทธิภาพ และคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของครูประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย